

Jugoslavija se še vedno bira nacijskemu pritisku!

Regent Pavle ne more sestaviti vlade, ki bi podpisala pakt s Hitlerjem. Premier Cvetković odložila odhod na Dunaj zaradi demonstracij proti kapitulaciji. Nacijski krogi v Beogradu se jeze, dočim angleški pozdravljajo manifestacije odpora. Član Mussolinijevega kabineta padel na albanski fronti. Zadnja italijanska trdnjava v vzhodni Libiji v angleških rokah

GRAD, 24. marca. — Vodi Jugoslovanske vlade se danes niso zedinili glede imenovanja novega kabineta, ki bi prevzel Hitlerjeve pogoje in dal pakt s očiščem. Iz tega je v zvezi z demonstracijami, ki se odvijajo v Beogradu, jasno, da se ne bodo podpisali na kapitulacijo. Član Mussolinijevega kabineta padel na albanski fronti. Zadnja italijanska trdnjava v vzhodni Libiji v angleških rokah

GRAD, 24. marca. — Vodi Jugoslovanske vlade se danes niso zedinili glede imenovanja novega kabineta, ki bi prevzel Hitlerjeve pogoje in dal pakt s očiščem. Iz tega je v zvezi z demonstracijami, ki se odvijajo v Beogradu, jasno, da se ne bodo podpisali na kapitulacijo. Član Mussolinijevega kabineta padel na albanski fronti. Zadnja italijanska trdnjava v vzhodni Libiji v angleških rokah

GRAD, 24. marca. — Vodi Jugoslovanske vlade se danes niso zedinili glede imenovanja novega kabineta, ki bi prevzel Hitlerjeve pogoje in dal pakt s očiščem. Iz tega je v zvezi z demonstracijami, ki se odvijajo v Beogradu, jasno, da se ne bodo podpisali na kapitulacijo. Član Mussolinijevega kabineta padel na albanski fronti. Zadnja italijanska trdnjava v vzhodni Libiji v angleških rokah

GRAD, 24. marca. — Vodi Jugoslovanske vlade se danes niso zedinili glede imenovanja novega kabineta, ki bi prevzel Hitlerjeve pogoje in dal pakt s očiščem. Iz tega je v zvezi z demonstracijami, ki se odvijajo v Beogradu, jasno, da se ne bodo podpisali na kapitulacijo. Član Mussolinijevega kabineta padel na albanski fronti. Zadnja italijanska trdnjava v vzhodni Libiji v angleških rokah

GRAD, 24. marca. — Vodi Jugoslovanske vlade se danes niso zedinili glede imenovanja novega kabineta, ki bi prevzel Hitlerjeve pogoje in dal pakt s očiščem. Iz tega je v zvezi z demonstracijami, ki se odvijajo v Beogradu, jasno, da se ne bodo podpisali na kapitulacijo. Član Mussolinijevega kabineta padel na albanski fronti. Zadnja italijanska trdnjava v vzhodni Libiji v angleških rokah

GRAD, 24. marca. — Vodi Jugoslovanske vlade se danes niso zedinili glede imenovanja novega kabineta, ki bi prevzel Hitlerjeve pogoje in dal pakt s očiščem. Iz tega je v zvezi z demonstracijami, ki se odvijajo v Beogradu, jasno, da se ne bodo podpisali na kapitulacijo. Član Mussolinijevega kabineta padel na albanski fronti. Zadnja italijanska trdnjava v vzhodni Libiji v angleških rokah

GRAD, 24. marca. — Vodi Jugoslovanske vlade se danes niso zedinili glede imenovanja novega kabineta, ki bi prevzel Hitlerjeve pogoje in dal pakt s očiščem. Iz tega je v zvezi z demonstracijami, ki se odvijajo v Beogradu, jasno, da se ne bodo podpisali na kapitulacijo. Član Mussolinijevega kabineta padel na albanski fronti. Zadnja italijanska trdnjava v vzhodni Libiji v angleških rokah

GRAD, 24. marca. — Vodi Jugoslovanske vlade se danes niso zedinili glede imenovanja novega kabineta, ki bi prevzel Hitlerjeve pogoje in dal pakt s očiščem. Iz tega je v zvezi z demonstracijami, ki se odvijajo v Beogradu, jasno, da se ne bodo podpisali na kapitulacijo. Član Mussolinijevega kabineta padel na albanski fronti. Zadnja italijanska trdnjava v vzhodni Libiji v angleških rokah

Domače vesti

Smrtna nesreča v Chicagu.

Chicago. — Dne 20. marca je rojak Math Jerina, avtomobilski mehanik, padel z avtotrukrom vred v jamo kamnoloma Sterns Lime & Stone Co., 957 W. 27th st., in utonil v sto čevljev globoko vodi v jami. Poskušal je petonski avtotruk, ko je vozilo zdrsnilo po ledenih tleh in padlo z njim vred čez rob kamnoloma. Ponesrečenec je bil star 51 let in doma iz Gorice pri Preserju ob Ljubljani. Zapušča ženo, sina in dve hčeri.

Vest iz Joliet

Joliet, Ill. — Pred dnevi je tu umrla Ana Rogina, stara 60 let in vdova. Tu je bivala 40 let in zapušča brata Johna Ivca.

Nov grob v Kenoshi

Kenosha, Wis. — Dne 19. marca je tu umrla dobro znana mati Mary Mausar v lepi starosti 82 let. Rojena je bila v Zatični vasi pri Novem mestu in v Ameriko se je priselila leta 1914. Tukaj zapušča tri sinove in tri hčere poleg drugih sorodnikov, v starem kraju pa sina.

Vesti iz Pennsylvanije

White Valley, Pa. — Zadnje dni je tukaj naglo umrla za srčno kapjo Frančiška Korče, stara 56 let in rojena v Soteski pri Toplicah na Dolenskem, po domače Tišlarjeva Franca. V Ameriki je bila 30 let in tu zapušča moža, dva sinova, tri hčere in sestro. Bila je članica društva 320 SNPJ in društva 116 ABZ. Pokopana je bila 23. marca na Narodnem pokopališču v Exportu, Pa. — V Greensburgu, Pa., je 16. marca umrl John Kristan, star 64 let in doma iz Selc. V Ameriki je bil 36 let in tu zapušča ženo, štiri sinove, hčer in štiri vnuke, v starem kraju pa brata in dve sestrični. Bil je član in dolgo let zapisnikar društva 223 SNPJ.

Clevelandске novice

Cleveland. — Dne 19. t. m. je v bolnišnici umrl Louis Steblaj mlajši, star 33 let in rojen v Ameriki. Zapušča mater, tri brate in sestro. — Anton J. Terbovec, urednik Nove Dobe, glasilca ABZ, je bil zadnje dni operiran. Prisljen bo ostati več tednov v bolnišnici. — Frank Skul je odšel k vojakom. Drugi rojak Jos. Bukovec je odšel prostovoljno v vojaško službo.

Gradnja nadaljnjih hladnih elektrarn

Kongresnik Rankin predložil načrt

Washington, D. C., 22. marca. — Kongresnik John E. Rankin, demokrat iz Missisipi, je predložil zakonski načrt, ki določa gradnjo federalnih elektrarn central ob vseh večjih ameriških rekah. Ta dalje predvideva ustanovitev uprav po vzorcu Tennessee Valley Authority v mnogih državah.

Načrt, če bo sprejet v kongresu, ne bo samo ustvaril novih elektrarnskih projektov, temveč bo tudi raztegnil TVA na reko Cumberland in vse druge ameriške reke, ki se iztekajo v reko Mississippi in Mehiki zaliv. Ena administracija bo imela nadzorstvo nad gradnjo vseh projektov.

Rankin je dejal, da je govoril s predsednikom Rooseveltom o načrtu, preden ga je predložil kongresu, ki ga je odobril. On je rekel, da je gotov, da bo kongres sprejel načrt.

Sovražnika nacijev izročena Hitlerju

Jugoslovanski reveži poslani v Nemčijo

Vichy, Francija, 22. marca. — V soglasju s provizijami sklenjenega premirja med Francijo in Nemčijo je Petainova vlada izročila nacijem dr. Rudolfa Hilferdinga, finančnega ministra v kabinetu kancelarja Meinricha Brueninga, in dr. Rudolfa Brietscheida, bivšega načelnika nemške socialne demokratične stranke. Ta dva bivša politika nemške republike, katero je Hitler strl, ko je prišel na vladno krmilo in se proglasil za diktatorja, sta se nahajala v koncentracijskem taborišču pri Gursu, južna Francija.

Bivši jeklarski magnat Fritz Thyssen, ki je finančni nacijsovo gibanje in pomagal Hitlerju na krmilo, je bil že prej izročeni nacijem, ki so ga odvedli v Nemčijo. On je zdaj jetnik v koncentracijskem taborišču pri Dachau. Thyssen se je aprl s Hitlerjem tik pred nemško invazijo Poljske in pobegnil v Švico. Iz Švice je potem šel v Francijo.

Dalje je bilo namanjeno, da je bilo več drugih tujcev, ki so se nahajali v francoskem koncentracijskem taborišču pri Verne, v skladu s provizijami premirja poslani na delo v Nemčijo. Med temi je čez tisoč revnih jugoslovanskih in 140 ruskih delavcev.

Hitlerjev list hvali Tribuno

Uvodniki iz čikaškega lista citirani

Berlin, 22. marca. — Hitlerjev list Voelkischer Beobachter je v svojih komentarjih Rooseveltovega govora, v katerem je predsednik obljubil vso pomoč demokracijam v boju proti Nemčiji in Italiji, objavil odlomke iz uvodnikov, ki sta jih objavila dva čikaška lista — Chicago Tribune in Chicago Journal of Commerce. Komentarji so bili objavljeni pod naslovi: "Kdo vlada v 'demokracijah'? — Krivava krivda kapitalizma je Židovsko-anglosaškega kova. — Ameriški listi so razkrinkali Roosevelta."

Hitlerjev list piše, da sprejetje načrta za pomoč Angliji v kongresu ni zadušilo pristnega ameriškega mišljenja in čustev v Združenih državah. "Ti pristni Američani so uverjeni, da Rooseveltova politika potiska deželo in ljudstvo v nesrečo," piše Beobachter. "Čikaška Tribune trdi, da so v zloglasnem Odboru za obrambo Amerike s pomaganjem zaveznikom reprezentantje močnih bankirjev, ki imajo tudi vodstvo v odboru."

Beobachter je citiral odlomek iz uvodnika čikaške Tribune, ki pravi: "Roosevelt, ki je prej označil te in druge plutokrate za rojaliste, privilegirane kneze in elemente, ki so zaradi profita strigili perotnice ameriškega orlu, zdaj odobrava njihove akcije. Bankirji z ameriškega vzhoda riskirajo mnogo, toda še bolj važni so njihovi mednarodni finančni odnosi. Morganova družabna hiša, katere načelnik je J. P. Morgan, prijatelj canterburškega nadškofa, in druge finančne ustanove so vodilne sile v Odboru za obrambo Amerike s pomaganjem zaveznikom. S temi sodeluje polid La Guardia, newyorški župan, in plutokratje z newyorške Park ave."

Šest argentinskih letalcev se ubilo

Cordoba, Argentina, 22. marca. — Šest vojaških letalcev se je ubilo, ko je bombnik ameriškega izdelka tresel na tla pri Chazonu in se razbil. Bombnik se je udeležil manevrov v ozračju province San Luis.

PODTALNE ORGANIZACIJE NA DELU BOLGARIJI

Sabotaža ovira nemške vojaške aktivnosti

BIVŠI PREMIER ARETIRAN

Istanbul, Turčija, 22. marca. — Sem dospelo poročilo se glasi, da podtalne organizacije v Bolgariji vodijo sabotažo proti nemški armadi. Ta je že vrgla nemške komunikacijske zveze v kaotično stanje.

Po izjavi nekega Bolgara, sovražnika nacijev, ki je pobegnil v Turčijo, so sabotažniki pogнали z dinamitom v zrak najmanj dva vlaka, naložena z oljem, več mostov in uničili telegrafске zveze v južni Bolgariji v zadnjih dveh tednih. Politične grupe, ki so se kavale med seboj, so se združile in zdaj vodijo odločen odpor proti nacijem. Te vključujejo mnogo ljudi, ki so izurjeni in metanju bomb in rabi dinamita.

Organizacije imajo na stotine agentov, ki delajo zanje v vseh krajih Bolgarije in kateri so dobro založeni z denarjem in dinamitom. Ti so udeleženi v sabotaži, špionaži in prevratnih aktivnostih. Vodja sabotažnikov je neki Makedonec, ki operira iz nekega skrivališča v hribih.

Simon Georgijev, bivši premier in vodja bolgarske patriotske organizacije, katero tvorijo rezervni vojaški častniki, in Gregor Vasilev, načelnik organizacije kmetov, sta bila aretirana po nacijskih avtoritetah. Sedanjí vodja sabotažnikov, Gregorjev in Vasilev so imeli sestanek v neki sofijski kavarni v januarju, na katerem so razpravljali o nevarnosti nacijske dominacije Bolgarije in sestavili načrte glede odpora in sabotaže proti Nemcem.

Sofija, Bolgarija, 22. marca. — Policija je naznanila, da je odkrila gnezdo špionov, ki so priznali, da so prejemali plačo od Anglije za informacije o gibanju nemškega vojaštva, katere so pošiljali angleški agentom. Notranji minister je nato prepovedal prebivalcem poslušanje londonskih radioporočil, zlasti onih v bolgarskem jeziku.

Krvavi izgredi v indijskem mestu

Štirinajst ubitih in čez sto ranjenih

Bombaj, Indija, 22. marca. — Policija je bila pozvana v akcijo po izbruhu izgredov v Daccu, provinca Bengal, za vzdrževanje reda po izbruhu izgredov med Hinduti in muslimani. Izgredi so sledili prepripi v neki gostilni. Poročilo omenja, da je velik del mesta v plamenih.

Policija je morala streljati na izgrednike. Štirinajst oseb je bilo ubitih in čez sto ranjenih. Izgredniki so zaneli ognje na parniku in čolnih na reki Burin-gungi in v trgovinah. Avtoritete so zaprle vse šole, banke in trgovine ter prepovedale zbiranje na ulicah. Dacca ima 90,000 prebivalcev in leži 155 milj severovzhodno od Kalkute.

Francija odpoklicala poslanika iz Moskve

Vichy, Francija, 22. marca. — Erik Labonne, francoski poslanik v Moskvi, je bil sinoči pozvan domov. Petainova vlada ne omenja vzroka odpoklica. Domneva je, da bo Labonna nasledil Henri Cosme, sedanji francoski poslanik na Kitajskem.

Dies napadel voditelja stavke

Očita mu, da piše članke za komunistični list

Washington, D. C., 22. marca. — Martin Dies, načelnik kongresnega odseka, ki preiskuje neameriške aktivnosti, je izjavil v zbornici, da Dewitt Gilpin, eden izmed voditeljev, ki so oklicali stavko v tovarnah Interpational Harvester Co. v Chicagu in drugih mestih, je komunist. On je dopisnik lista Daily Worker, glasilca komunistične stranke.

Dies je dalje rekel, da je bil Gilpin tudi povezan z Ameriško ligo proti vojni in fašizmu, komunistično frontno organizacijo. "Dokler bo unija Farm Equipment Workers in druge unije CIO imele komuniste, kakršen je Gilpin, na važnih pozicijah, toliko časa bo stala sodba, da te unije tvorijo nevarnost, katere ne smemo ignorirati," je rekel Dies. On je dalje rekel, da znani komunisti in njihovi sopotniki so orgovorni za stavke v obrambnih industrijah.

Chicago, 22. marca. — Dewitt Gilpin, reprezentant unije Farm Equipment Workers, ki ga je kongresnik Dies napadel kot komunistu in dopisnika komunističnega lista Daily Worker, je zanikal obdolžitev, da je komunist, priznal pa je, da piše članke za levičarske publikacije. On je naglasil, da v njegovih člankih ni ničesar komunističnega.

Kampanja proti vstopu v vojno

Letalec Lindbergh straši s porazom

New York, 22. marca. — Letalec Charles A. Lindbergh je v članku v magazinu Collier apeliral na vse, ki so proti ameriškega vmešavanju v Evropi, naj organizirajo in se udeležujejo masnih shodov po vsej deželi, na katerih naj izrazijo svoje odločno stališče proti vstopu Združenih držav v vojno. Dalje naj bombardirajo kongresnike, senatorje in časopise s pismi in telegrami.

Lindbergh pravi v članku, "da vstop Amerike v vojno v tem času bo rezultiral v porazu in ponižanju. Če Združene države ostanejo zunaj konflikta, lahko zgrade svojo militaristično in trgovsko obrambo na tem kontinentu, ki bo varna pred napadom. Taka obramba bo prisilila vse druge države v trgovanje z nami iz same koristnosti. Amerika ni pripravljena za boj, kakor nista bili pripravljene leta 1939 Francija in Anglija. Naša obožena sila na kopnem, morju in v zraku se ne more kosati z nemško oboženo silo. Ako bo šla Amerika v vojno, se bo to zgodilo proti volji ogromne večine ameriškega ljudstva."

Washington, D. C., 22. marca. — Senator Burton K. Wheeler je dejal, da so angleški propagandisti in Odbor za obrambo Amerike s pomaganjem zaveznikom že skoro dosegli svoj cilj — dejansko ameriško udeležbo v tuji vojni. Senator je v svojem govoru po radiu udrihal po predsedniku Rooseveltu, ker je obljubil vso pomoč demokracijam v boju proti osišču Rim-Berlin-Tokio.

Wheeler je pozval vse grupe in posameznike, ki so vodili opozicijo proti načrtu za večjo ameriško pomoč demokracijam, naj se pridružijo kampanji proti vstopu Združenih držav v vojno. "L. 1812 so Angleži invadirali Združene države," je rekel senator. "Danes, prav tako kot pred prvo svetovno vojno, so Angleži invadirali Washington. Ti sicer niso vojaki v rdečih uniformah, temveč agente britanske imperije. Ta ima zdaj čez dva tisoč agentov v Washingtonu. V glavnem mestu je

UNIJA CIO ZAPRETILO Z MASNIM PIKETIRANJEM

Obnova obrata v tovarnah Harvester Co.

VLADA POSEGEA V KONFLIKT

CHICAGO, 24. marca. — Uradniki International Harvester Co. so naznanili, da bo obrat v tovarnah na 26th st. in Western ave. obnovljen danes jutraj. Naznanilo je bilo objavljeno potem, ko je sodnik John C. Lewis izdal injunkcijo, da mora unija Farm Equipment Workers CIO omejiti število piketov na deset pri vsakem vходу v tovarna. Unija Ameriške delavske federacije, ustanovljena iz "neodvisnih" (kompanjskih) unij, katere je federalni delavski odbor razpustil, je sinoči naznanila, da se bodo njeni člani vrnili na delo. Ti bodo šli skoki stavkovno stražo unije CIO, ker jim je policija obljubila zaščito. Boljano je, da bo obnova obrata izvala krvavi konflikt med stavkarji in stavkoslasi.

Chicago, 22. marca. — Uradniki International Harvester Co. so namignili, da bo obrat v tovarnah obnovljen prihodnji teden, čeprav je unija Farm Equipment Workers CIO zapretila z masnim piketiranjem. Načrti glede masnega piketiranja so bili sestavljeni na konferenci voditeljev 200 unij CIO v Chicagu in okolici, ki se je vršila v hotelu Midland. Po konferenci je bilo naznanjeno, da bodo te unije obklicale delavski praznik na dan obnove obrata in člani teh unij se bodo zbrali pred tovarnami International Harvester Co.

Los Angeles, Cal., 22. marca. — Sidney Hillman, direktor federalnega odbora za produkcijo bojne opreme, je posegel v stavko, katero je oklicala unija CIO v tovarni Harvil Die Castings Co., da prepreči razvnetev konflikta na druge tovarne, ki izdelujejo letala in letalske pritlikle za armado. Hillman je imenoval Paula Shoupa, bivšega predsednika železnice Southern Pacific, za posredovalca v konfliktu med unijo in kompanijo.

Sedem članov avtne unije CIO je bilo obtoženih kršenja injunkcije, katero je izdalo okrožno sodišče v prilog kompaniji in katera omejuje stavkovne aktivnosti. Na drugi strani pa je sedemnajst članov te unije vložilo tožbo proti kompaniji za odškodnino v vsoti \$577,000, ker jih je kompanija odslovila zaradi unij-skih aktivnosti.

Dayton, O., 22. marca. — Sedemnajst dni trajajoča stavka, ki je ustavila gradnjo vojaškega letališča, je bila večraj končana. Stavko so oklicale stavbne unije ADF v znak protesta, ker je kontraktor uposil nekaj članov unije CIO. Stavkarji se bodo vrnili na delo v ponedeljek.

Anglija dobila 1875 letal iz Amerike

London, 22. marca. — Magazin Aeroplane poroča, da je Anglija dobila preteklo leto 1875 bojnih letal vseh vrst iz Amerike. Okrog 1600 letal je prišlo v zadnjih šestih mesecih lanskega leta. V letu 1939 je Amerika poslala Angliji 300 bojnih letal.

Turčija dovolila nadaljnjo usoto za obrambo

Ankara, Turčija, 22. marca. — Državna zbornica je odobrila načrt, ki določa potrošitev naddoljnje vsote \$22,500,000 za ojačanje obožene sile in gradnjo novih utrdb. Dalje je sprejela načrt glede vlažne regulacije plovbe v turških vodah.

polno ekonomskih rojalistov, ki za plačo dolar na leto, trošijo milijarde dolarjev za pomoč Angliji.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodne za Združene države (izven Chicago) in Kanado
\$5.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago
in Cincin \$7.50 za leto, \$4.50 za pol leta; za inštitucije
\$10.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$5.00 per year, Chicago and Cincin \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaro-
čenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine
(črtice, povesti, drame, pesni itd.) se vrnejo pošiljatelju
le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communi-
cations and unclassified articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na vse, kar ima slika s listom
PROSVETA
2637-29 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oglasu na primer (March 21, 1921), polna vsota
ima na vsakodnevni pomeni, da vam je s tem datumom položila na-
ročnina. Poročila se praviloma, da se vam list ne ustavi.

Glasovi iz naselbin

Novice iz metropole
Cleveland.—Po nekaterih to-
varnah v našem mestu je prava
furija priganjstva, namreč v
tovarnah, kjer delajo municijo,
orožje in pritlikine za letala, bo-
disi za Anglijo ali za domačo
obrambo. Ljudje, ki so zaposle-
ni v teh tovarnah, delajo po šest
dni v tednu in še "over time", v
mnogih tovarnah pa tudi ob ne-
deljah. Ako kdo iz tega ali ona-
ga vzroka ostane en dan doma,
posebno v pondeljek, ga takoj
odslovijo; edino dokazana bole-
zen ga oprosti.

Ako se delavci obrnejo do
družbe s prošnjo za nekaj poviš-
ka, "dobe odgovor, da kompanija
ne more več plačati in da za obr-
rambo dežele morajo tudi delavci
nekaj žrtvovati. Ako se delavci
s tem odgovorom ne zado-
voljijo in zastavkajo, tedaj jih
obdolže, da—sabotirajo ali kaj
podobnega. Tu pa tam jim radi
lepšega dajo par centov poviška,
ampak z velikim naglasom, češ
kako je družba dobra.

In koliko je teh družb, ki ubo-
gega delavca nesramno izkoriš-
čajo, pri tem pa delajo milijone
in milijone profitov, nazadnje
se pa hvalijo, kako dobri patri-
oti so. Vlada bi morala bolj
strogo nastopiti proti tem ne-
sramnim izkoriščevalcem. Če bo
tako šlo naprej, kam bomo pa
prišli?

Naj omenim, da po drugih to-
varnah, kjer producirajo za ci-
vilne potrebe, delajo po navadi,
kot prej. In zaslužek teh in onih
delavcev se veliko razlikuje. Ve-
lika je tudi razlika v zaslužku
med unjaki in neunjaki delavci.
Kot slišim morajo neunjaki
delavci marsikje delati
"over time" in celo ob nedeljah
za navadno plačo, čeprav je ne-
ka postava, ki pravi, da morajo
tisti, ki delajo nad 40 ur na te-
den, dobiti plačo in pol za nad-
čas. Ampak kapitalisti že znajo
po svoje urediti ali zmešati, in
to posebno po tovarnah, kjer in
delavske zagovornice, to je uni-
je.

Vreme smo imeli do sedaj pri-
merno lepo, a sedaj (16. marca,
ko to pišem) pa je proti večeru
kar naenkrat pridivil hud snež-
ni vihar in kadi s snegom, da je
groza. Pa tudi mrzlo je postalo.
Upamo, da to ne bo dolgo tra-
jalo.

V bližnjem mestu Euclidu na-
meravajo zgraditi dve veliki,
menda vladni tovarni za vojne
potrebnine. Zupan Sims je po-
zval vse brezposelne, naj se re-
gistriirajo. Rabili bodo v pretež-
ni večini le izučene delavce. Ko
bodo te tovarne dograjene, bodo
poklicali te registrirane ljudi in
jih odbrali za delo, gotovo le ti-
ste, ki bodo strokovno kvalifit-
rirani in zdravi, za druge, ki so
najbrže v večini, ne bo dela.
Upoštevali bodo samo meščane
iz Euclida. (Kajpak!)

V Barbertonu bodo imeli sv.
misijon. Tako piše rev. Matija
Jager, tamkajšnji župnik, ki je
prej služil kot kaplan pri sv.
Vidu v metropoli in tudi grozno
rogovillil proti—brezvercem. Ta
gospod Matija piše in poziva v
Ameriški Domovini, da bo sam
Gospod Bog poslal sv. misijon
barbertonskim rojakom. Pravi,
da so pismeno obvestili vse tam-
kajšnje farane in tudi one, ki so
že ali še niso pozabili na sv. ve-

Nekega bi pa le rad vprašal rev.
Jagra in tudi druge take gospo-
de: Kdaj bo pa sv. misijon za
največje grešnike in krvnike:
za Hitlerja, Mussolinija, Franca
in njih kolege, ki so storili
vsemu svetu velikansko gorje in
klanje med mirnimi in nedolž-
nimi narodi? Yes, tudi med na-
šim narodom. In zakaj jih svet
oče papež ne prekolne in izobči
iz svete vere? Zakaj jih še bla-
goslavlja in tako tudi njih orož-
je? Kdaj bo sv. misijon tudi za
ameriške katoliške in druge ka-
pitaliste, ki nesramno izkorišča-
jo in pijejo kri delovnemu ljud-
stvu, bodisi v industrijskih obr-
tarih ali na farmah? Revnemu
ljudstvu ni potreben noben mi-
sijon, ker nima nobenih grehov.

Anton Jančovich, 147,
zastopnik.

Poročilo zastopnika
Hermine, Pa.—Moje zadnje
poročilo sem zaključil s Harwi-
ckom, ampak tiskarski škrat je
povzročil nekaj napak. Glasiti
bi se moralo, da je Prosveto po-
novil Anton Leskovec, ne An-
ton Tekavec, in Libraryju (Prole-
tarca) Nick Triller, ne Dular, v
E. Canonsburgu mrs. Martinčič,
ne Mancić in v Finleyvillu Pa-
helnovi ne Pabselovi. ("Tiskar-
ski škrat" je naredil le prvo po-
moto, druge so pa nastale radi
nerazločnosti.—Ured.) Toliko o
popravlkih.

Naj še dodam, da je v Moon
Runu ponovil Prosveto tudi mr.
Pestotnik. Zadnji je že dolgo
invalid, ker ga je pred leti ne-

kdo povozil in od takrat ni spo-
soben za delo. Dela pa njegova
žena, da se lažje živijo.

Zadnjih par tednov sem se
mudil v Willocku in Universalu,
ostali čas pa v okraju Westmore-
landu. V Willocku je Fr. Sedej
ponovil Proletarca za Slovenski
dom, Anton Maček pa za brata
Johna, ki ga skupaj čitata, v Cla-
ridgu in Exportu pa Sever in
John Urankar. Zadnji že dolgo
let čevljari, ker je bil hudo pobit
in ni sposoben za težko delo. Mož
rad čita Prosveto in Proletarca
in je naročen na oba.

V Claridgu so ponovili Prosveto
tudi Kotarjevi, ukajžljna
mrs. Hrenček in mrs. Mažgon, ki
je že par let nesposobna za delo
vслед paralize. Je že tudi precej
stara in poznam jo že od l. 1903.
Morala je trdo delati vse svoje
življenje. Vsi njeni prejšnji
možje so bili dolgo bolni—eden
je bil moj vašan po imenu Kravan-
ja in je bil dober muzikant.
Prosveto je ponovil tudi starček
Fr. Jurbec (?), ki prejema bomo
penzijo, kakor tudi Kosoglavovi
za celo leto. Dali so mi tudi ve-
čerjo in me povzru še zapeljali
v Export, kar sem bil še najboljši
vesel, ker sem bil že utrujen od
noje, ko sem šel v snežnem vi-
harju štiri milje od Manorja do
Claridga.

V Exportu sem prenočeval pri
Skerlovih, kjer sem imel tudi
nekaj opravka, ker je on blagaj-
nik naše federacije SNPJ. Ker
je bilo že precej pozno in ker je
šel sin v Cleveland, mi je rekel,
da lahko okupiram sinovo poste-
ljo, kar se je tudi zgodilo. Hvala!

Drugi dan sem šel peš proti
Delmontu in se v White Valley-
ju ustavlil pri nekaterih rojakih
—pri mrs. Bohnic, tajnici druž-
ta 320, pri Bogataju, taj. št. 232,
Gutmanovih (?), Homco-
cih, Joevu Britzu in še pri
nekaterih drugih v Delmontu.
Nisem pa imel časa, da bi obiš-
kal tajnika Padliša, ker sem
moral na bus, da se odpeljem v
Greensburg. Tisti dan sem vse-
eno prehodil peš sedem milj in
pol.

V Aroni sem se ustavlil pri Ko-
tarjevih, ki vselej kupijo kakš-
no knjigo, nadalje pri Svelbar-
ju in pri tajniku Rayerju. Obiš-
kal sem tudi rojake v Yukonu,
kjer so ponovili Prosveto mrs.
Tlauder (?), Kverk, Koracin in
Dermota. Prodral sem tudi nekaj
knjig in obiskal tajnika Medve-
da. Nekateri so obljubili, da se
bodo na novo naročili. Nesreča
je, ker so v tej naselbini mnogi
izgubili delo, ki je kompanija
mehanizirala premogorov. Med
prizadetimi je tudi precej Slo-
vencev. V Yukonu se bo vršila
konferenca westmorelandske fe-
deracije SNPJ 20. aprila.

Obiskal sem tudi sosednje in
domačo naselbino, ampak za ta
dopis je premalo prostora. Naj
omemim še Universal, kjer je
mrs. Cesar ponovila Prosveto.
Ona je bolna že več mesecev, je
stara 77 let, kljub temu pa želi
ženica vseeno vedeti, kaj se godi
po svetu. Tudi njo poznam že od
1908, ko so bili na Herminieju
in je njen mož še živel. Ima dva
dobra sinova; eden je uradnik v
Woodvillu, drugi pa dela pri
PRR kot pleskar mostov in je
dober delavec. Vsi so člani
SNPJ.

Prosveto sta ponovila tudi za-
konca Strehar in moj stari pri-
jatelj Peter Bregant, ki me ni-
koli ne pozabi. Dal mi je dve
naročnini za Prosveto in ponovil
Cankarjev glasnik, mrs. pa je
kupila še knjigo povzru, kar me
je zelo razveselilo. Taki slučaji
dajo človeku pogum za nadalj-
nje potovanje. Peter je uprav-
nik doma na Universalu. Max
Kumer je ponovil Proletarca,

pril njegovemu očetu, ki je trgo-
vec, pa sem prenočeval. Tudi
mrs. Kumer rada čita Prosveto
in Cankarjev glasnik, zdravja pa
ni trdnega, ker tudi nji ni bilo
življenje z rožicami posuto z
drugimi starejšimi slovenskimi
ženami vred, ker so se večino-
ma vse morale ubijati z "board-
erji" radi slabega zaslužka svo-
jih mož.

Drugi dan sem se s Majkom
Kumrom peljal v Pittsburgh,
kamor se on vozi na delo. Pri-
hodnji spregovorim nekaj o
penziji.

Anton Zornik, zastopnik.

O smirni nesreči brata
Cleveland.—Po tukajšnjih to-
varnah se dela s polno paro, ker
imajo velika vladna naročila. Iz
Butlerja, Pa., sem prejela žal-
ostno vest, da se je v premo-
govniku ponesrečil moj brat
Frank Kastelic, član SNPJ. Nes-
reča se je pripetila 20. febr., 4.
marca pa je poškodbam podlegel.
Bil je dober skrbnik svoje
družine.

Žena pokojnega brata je žele-
la svojega moža pokopati cerk-
veno, toda zgodilo se je, da je
duhovnik odredel tak pogreb,
ker ni moj brat hodil v cerkev.
Spominjam se, ko smo pred 13
letmi tam živeli, so farani zbrali
denar in postavili cerkev in do-
bili dušnega pastirja, ki pa je bil
slab in nič priljubljen. Brigajo
njega duše, samo da je malha
polna. Dasi nima družine, ne stori
nobene stvari zastonj, ampak
hoče biti za vse plačan. Izgleda,
da so iz vere napravili trgovino.

Jennie Blatnik.

Nekaj spominov
Tomsonville, Pa.—Pomlad se
bliža, ali zima še ne more vzeti
alovo in sneg se še zmeraj po-
nuja. Spominjam se, da smo ta
čas v starem kraju že trte re-
zali in gnoj vozili v gore, da so
lepši sad rodile.

Neki dan greva z očetom do-
mov z volovskim vozom in pri
neki zidanihi stoji kar štirje
vozovi. Oče pravi, naj ustavi-
va in greva notri, da nama bo stari
oče, s katerim sva bila prijate-
lja, dal pijače. Ko vstopiva v zi-
danico, so bili že vsi židane vo-
lje in se pogovarjali o živinore-
ji. Neki kmet iz raške fare pravi
staremu gospodarju, da je že
čas, da oženi svojega 40 let sta-
rega sina. On ga je skušal, ker
je sam imel lepo hčer za mož-
teva. Stari kmet pravi na tiste
besede: "Vsega imamo dosti,
kruha in tudi nekaj denarja."
Pokaže na košaro, ki je visela
na stropu, v nji pa kruh in špeh
in dostavi: "Bolje je zame, da me
sin vpraša za kruh kot bi jaz
njega prosil."

Ko smo šli domov, pravi tisti
kmet možemu očetu, da je izve-
del, kakšnega mnenja je možak.
Moj oče odgovori, da ima prav
in da tudi on še ne bo dal kmeti-
je iz rok. "Če jo premlad dobi v
roke, jo zapije, ker ni nič dela
za grunt," je modroval oče.

Tukaj pa je vse drugače, ko
je sin star 21 let. Če je oče brez
dela, mora že skoraj vprašati za
kruh in ga še ne dobi, ker dan-
danes mnogi otroci nimajo nobe-
nega spoštovanja do staršev.
"Go to hell, old man!" Tudi za
družstva je ta mladina slaba.
Otroci slovenskih staršev so pri
nekaterih društvih še precej na-
predni, toda, kar jih je druge
narodnosti, pa večinoma gledajo,
če plača dolar, da dobi \$100. Sli-
šal sem inšurenega agenta, ki
je nagovarjal fanta, člana naše-
ga društva, naj pusti SNPJ, ker
je pretega z bolniško podporo.
Pri tem se spominjam dogodka,
ki meče precej dobro luč na in-
šurenca.

Bilo je l. 1908, ko je družini,
pri kateri sem stanoval, umrl
osemletni sinček, ki je bil zava-
rovan pri nekem inšurenem in
pri Sv. Barbari. Mož bi bil rad
dobil smrtnino od inšurenca, to-
da tistega agenta, ki je prej po-
biral prispevke vsaka dva tedna,
ni bilo več na okrog. Dobil je
pokojnega Jakoba Miklavčiča, ki
je znal še precej dobro angleški,
in sta se s tisto listino napotila
v Pittsburgh na glavni urad.
Tam sta izvedela, da se nahaja
na Homesteadu. Tam sta iskala
zopet ves dan, končno pa jima
pove neki policaj, da je tisti
urad v McKeesportu. Drugi dan
sta šla tja in urad res našla, to-
da agent jima je povedal, da je
samo za okolico McKeesports in
da nimajo tam vpisanega umrle-
ga sina, glavni urad pa se nahaja
v New Yorku.

Včeraj in danes

Vprašanje vsem onim, ki danes ob-
žrtvovanje za boj s fašizmom:
Ali nismo čitali apelov, izdanih od
političnih strank za zbiranje prispevkov za
tajske bojovnike proti japonski agresivnosti?
Ali nismo čitali apelov za boj kot japo-
nci in drugih izdelkov...?

Ali nismo prispevali in zbirali za lojalne
Španiji, ki so se borili proti fašizmu in
cistom...?

Ali nismo pošiljali v Washington
za preklie embarga na orožje in da
založi lojaliste z vsem potrebnim bojnim
materialom...?

Ali se nismo zgražali nad Baldwinom
Blumom, ki nista hotela pomagati špan-
jalistični vladi kakor je prosila...?

Ali nismo protestirali, ko so fašistične
rušile delavske domove na Dunaju in po-
delavce ter njihove žene in otroke...?

Ali nismo protestirali proti postavitvi
Če po Hitlerju...?

Ali se nismo zgražali nad Chamberlainom
Daladierjem, ki sta "prodala" Čehoslova-
sko?

Ali nismo protestirali, ko je italijanski
stična drhal požigala delavske domove,
v ješo delavce, pošiljala vse napredno
ljudi na Liparake otoke in ko je umorila
teotitija...?

Ali nismo protestirali, ko je nacijska
izvrševala pogromne na vse, ki niso grmali
pokoljenja...?

Ali ne čujemo sedaj klika — obnega
— delavcev Anglija na pomoč, ko se nahaja
smrtnem boju z isto nacijsko pošastjo...?

Ali se angleški delavci ne borijo na
njih barikadah zoper iste tolovače, ki so
mandrali danajske delavce, češke delavce
španske lojaliste...?

Ali so danes angelji hudiči — hudiči pa
gelji...?

Peter Ber...

Benjamin Franklin

Slavni Benjamin Franklin, ki je živel od
1706. do 1790., ni bil samo velik ameriški
in književnik. Malokdo ve, da je bil on
in izumil še celo vrsto zelo potrebnih in
nih stvari. On je bil poleg tega še:

- prvi ameriški filozof,
- prvi ameriški poslanik,
- izumitelj harmonike,
- izumitelj uličnih svetilk,
- prvi risar političnih karikatur,
- najboljši plavalec svojega časa,
- organizator prve potujoče čitalnice,
- odkril je zlati žil, dok,
- bil je štirikrat predsednik zvezne
Pennsylvantije,
- izumitelj trgovaškega oglaševanja,
- prvi reformator angleškega pravopisa,
- prvi je pojasnil, kaj je in zakaj nasto-
larni sij,
- bil je oče modernega zobozdravstva,
- izumitelj posebnih oblač za nočnje v
skih krajih,
- prvi, ki je v oglasih začel uporabljati
stracije,
- prvi, ki je odkril, da je zrak, ki ga
in pljuč, zastrupljen,
- ustanovitelj prvega ventilacijskega
Poleg tega lahko povemo še, da je bil
mlajši sin očeta, čigar predniki tja do
so bili po vrsti najmlajši sinovi svojih

"Aeroembolija"

Ameriške oblasti so storile potrebne
da bi letalce zaščitile pred nevarnostmi
embolije, boleznii, ki povzroča nezavest-
voden in celo smrt. Ta bolezen je na-
vaden način podobna znani "potapljalni
ni", ki se letava potapljačev in delavcev
vodnih gradbah. Nastaja zavoljo
mehurčkov v krvi, in sicer pri letalcih,
dvigajo hitro v velike višave.

Posebno piloti strmoglavcev so podvrženi
nevarnosti in strokovnjaki so mnenja, da je
nevarnost tem večja, čim bolj se bodo po-
vode brizne letal. Ameriška vlada je
trem strokovnjakom, da bi proučili
lijo. Ti so priporočili uporabo tlakovnih
za vezbanje pilotov. Nadalje naj bi se
aki učenci pravčasno privadili bivanja v
kih višinah, letalci pa naj bi imeli
kisikom stalno na razpolago, padalci pa
ve maske.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 24. marca 1921)

Domače vesti. Minister za notranje
v Belgradu je prepovedal prihajanje
v Jugoslavijo.

Delavske vesti. ADF pomaga North
pri razpešavanju državnih bonov, kar
bankirji v Wall streetu bojkotirali.

Inozemstvo. Odsek ustavodajne
Belgradu je sklenil, da Jugoslavija
monarhija.—Reakcija v Jugoslaviji je
večja.

Sovjetska Rusija. Anglija je poslala
govsko misijo v Rusijo.

Voditelji jeklarske unije na konferenci s federalnimi posredovalci, ki je rezultirala v sklenitvi spo-
razuma, nakar je unija preklicala stavko v tovarnah Bethlehem Steel Co. v Lackawanni, N. Y.

Fatalne znote

Mnogo je naprednih ljudi — in celo nekate-
ri socialisti so med temi — ki še vedno verja-
mejo, da totalitarizem (boljševizem, fašizem,
nazizem, falangizem etc.) predstavlja nekakšno
revolucijo, namreč ekonomsko in socialno re-
volucijo, katera prinaša boljši gospodarski in
socialni red za človeštvo.

Nič ni bolj zmotno in absurdnega kot je to
verovanje. Totalitarizem kakršne koli barve ni
nobena pozitivna revolucija! Baš narobe: to
je drzen poskus, da vsaka pozitivna socialna re-
volucija zmrzne vsaj za tisoč let!

Naivneži vidijo izginotje privatnega kapita-
la v Rusiji in strogo vojaško-politično kontrolo
nad tem kapitalom v Nemčiji, Italiji, Španiji
in deloma na Japonskem — pa vzklikajo: Glej-
te, tam je kapitalizem brez moči! Država kontro-
lira kapital odnosedno ga sama obratuje. Ali ni
to socialna revolucija? Ali ni to, kar že de-
setletja hočejo socialisti?

Dejstvo, da boljševiki, fašisti in nacisti sami
nazivajo svoje nasilje revolucijo, da nazivajo
svoje prisiljeno gospodarstvo socializem, nas
manj moti kot pa tragično dejstvo, da mnogo
poštenih naprednih ljudi ne more videti strašne
prevare, s katero operirajo vsi današnji totali-
tarski diktatorji.

Totalitarska država res pometa s privatnimi
kapitalisti, ampak — ne vidi jo naivneži, da
totalitarska diktatura enako pometa tudi s svo-
bodo delavcev, ki ustvarjajo kapital? Kje so
danes nekoč močnejše delavske strokovne, poli-
tične in gospodarske organizacije v Rusiji, Ita-
liji, Nemčiji in na Španskem? Kakšna je to
socialna revolucija, katera reducira delavce na
stopnjo državnih sužnjev?

Največ naprednih ljudi, posebno med delav-
ci, je prevaril ruski boljševizem. Prevaril jih
je zaradi tega, ker je bil ruski boljševizem prvotno
del mednarodnega socialističnega gibanja;
Leninova stranka je bila do revolucije
včlanjena v socialistični internacionalni in tudi
kasneje, ko so se boljševiki s silo polastili kontro-
le nad Rusijo in organizirali lastno interna-
cionalno, so varali delavce doma in na tujem, da
v Rusiji izvajajo Marksovo socializem — čeprav
so od prvega dne svojega petrogradskega puča
izdali in pohodili v blato vse principe Markso-
vega socializma. Baš Leninova stranka je pred
revolucijo prisegala na Marksove postulate kot
na kakšne dogme, a sama je vrgla te "dogme"
v koš, ko so ji križale račune. Marks je zapi-
sal, da je socialna revolucija mogoča le tam,
kjer kapitalizem doseže vrhunec svojega raz-
voja — ne pa v Rusiji, najbolj nazadnjaški državi
na svetu, ki je bila še ob svetovni vojni
90-odstotno kmetijska država in v kateri je bil
kapitalizem komaj v povojih.

Nič čudnega ni bilo, da je bil boljševiški "so-
cializem" že od začetka ena sama spaka, kari-
katura, in pod Stalinom je ta velespaka dosegla
višek. Stalinova klika pa še danes operira z
Marksovimi gesli — gole besede. Zadnje mese-
ce si je tudi Hitler začel izponojevati Markso-
va gesla od Stalina, seveda z namenom, da ob-
drži v prevari one kaline, ki imajo mreno iz že-
leza na očeh.

Ameriškim naivnežem (tu ne mislimo "api-
zarjev" in najetih demagogov vsake baže od
burbonske lože do sopotniškega stojišča) se vse-
kakor dopade, kadar čitajo, da je Hitler ponovno
ožigolal angleške in ameriške plutokrate in
mednarodne bankirje ter ponovno napovedal
triumf "delavstva" nad svetovnim kapitaliz-
mom. Revolucionarno, kaj? — Da, besede,
samo besede!

Remi in trezni ljudje pa ne dajo nič na same
besede. Dolgih dvajset let šole nas je naučilo,
da besede, ki niso podprte z dejanji, niso vred-
ne nič! Za vse resne in trezne ljudi mora bi-
ti bolj važno, kaj Hitler, Mussolini in Stalin
DELAJO, ne pa, kaj govore. To je važno. Kaj
delajo!

In kaj delajo? — Koliko svobode imajo del-
lavci in kmetje tamkaj? Ali so Ogpu, Gestapo
in Ovrta znak svobode in blagostanja? Ali
je delavec v Nemčiji, Rusiji in Italiji srečen, ko
vidi, da sta on in z njim vred kapitalist enako
zatirana? —

"Novi red," ki ga razglašajo diktatorji, ni nov,
ni niti red, je rekel Roosevelt. Povedal je veli-
ko resnico. Ta "red" je že toliko star kot je
staro barbarsko človeštvo. Čas je že, da se vsi
pošteni naivneži otresejo svojih fatalnih znot.

Novice z starega kraja

Slovenije

MEZJSKO DRUŠTVO V NO- M MESTU USTANOVLJENO

Kulturna kronika Novega mesta nam kaže, da je v dolenski metropoli do-
organizirano, ki bo ustano-
in vodila krajevni muzej
skrbela za smotno raziska-
je lokalne zgodovine. Dva ve-
je novomeško občinstvo
je doleno predavalnico, da se v
z ustanovitvijo Muzejske-
društva seznanj z nekateri-
lokalno zgodovinski vpra-
je v torek, 7. jan je novome-
trajk prof. Janko Jarc, ki je
til in raziskal zanimive arhi-
ni arhiv in ga tako rešil za
ločnost, predaval v Sokol-
domu o narodnem prepo-
Novega mesta. Razgrnil je
dualcem kos domače pretek-
ni in pokazal, kako se je v
njski metropoli borila na-
misl sel privilegiranim tuj-
Nato je akad. slikar Bo-
ar Jakac, ta slikarski pesnik
vega mesta, pokazal s filmom
dolenjski poleg okusno izbra-
krajinskih motivov tudi za-
podobe iz novomeškega
lenja 1. 1931; po debelih le-
je tudi tu že kos zgodovine.
redo, 8. januarja bi imel v
svetnem domu predavati
v. prof. Dr. Milko Kos o po-
kih Novega mesta, a je v zad-
trenutku zbolel in ni mo-
piti v Novo mesto. Zato pa
občinstvo s posebnim zanimi-
sledilo predavanju mlade-
umetnostnega zgodovinarja
Gregoriča o umetnosti Do-
jske. S skiptičnimi slikami
prikazal najzanimivejše arhi-
tonske, kiparske in slikarske
umetnike v Novem mestu in
ogled ter povedal marsikaj no-
o izsledkih lastnega pro-
vanja in raziskavanja drugih.
Gregorič, ki izhaja iz ljub-
nske zgodovine s k e š o-
Cankar—dr. Stelc, je
javno odkril v kapitelski
vi zanemarjeno in zasidano
popto, ki nudi sedaj lepo, arhi-
onski zanimivo podobo. Vsa
davanja so bila sprejeta s to-
nim zanimanjem.

GLAD IN MRAZ PO KOČEVSKIH GOZDOVIH

Kočevje, 10. januarja.—Po ko-
čevskih gozdovih dela na stotine
gozdnih delavcev, ki so po
večini slovenske narodnosti. Za-
posleni so kot drvarji, oglarji,
tesači in podobno. Bivajo po va-
seh ali pa v gozdnih kolibah.
Slednje velja zlasti za delavce,
ki niso stalno naseljeni na Ko-
čevskem.

Pomanjkanje moke in drugih
živil v mestu in pri malih vaških
trgovcih gozdnih delavci prav po-
sebnost občutijo. Niso imeli sred-
stev, da bi si ob času nabavili
kaj več najpotrebnejših živil,
saj žive iz tedna v teden, od ene
plače do druge. Ker prihajajo
redko iz gozdov med ljudi, tudi
niso obveščeni, kako je z živili.
Tako se zgodi, da pride v soboto
ali v nedeljo gozdnih delavcev k
vsakemu trgovcu, pa pri njem
za svoj težko prislužen denar
dobi komaj toliko živil, da se
lahko prehrani 1-2 dneva. Kruš-

ne ali bele moke sploh ne dobi,
polentne pa malo, mnogo prema-
lo ali tudi nič. Od polente pa
gozdnih delavcev živi! Njegovo de-
lo je težko in naporno, zato mo-
ra imeti dovolj močne hrane. Pri
sedanjih prilikah mora nujno
omagati in enostavno zapustiti
delo. Gozdnih delavci so povsod
raztreseni, organizacije nimajo
in tudi drugače niso povezani
med seboj. Zato se zdi, kakor da
jih ne bi bilo. Vendar jih je sa-
mo po kočevskih občinah blizu
800. Pomanjkanje živil jim zdaj
povzroča težke in neznozne skr-
bi. Kje so prehranjevalni obo-
ri? Župani kočevskih podežel-
skih občin, kje ste?

Ostra zima letos v marsičem
ovira gozdne delavce pri njihov-
nem delu. Mnogo snega je za-
padlo in mraz le od časa do ča-
sa malo popusti. Pri gozdnem
delu telo tembolj potrebuje do-
volj izdatne hrane.—Če pa mora
delavec zaradi vremenskih pri-
lik ostati doma, je še težje, ker
potem nima niti hrane niti de-
narja.—Zaščita gozdnih delav-
cev na Kočevskem je minimal-
na, čeprav imamo naša država na-
predno socialno zakonodajo.
Vzemimo bolniško zavarovanje!
Ne pretiravamo, če trdimo, da
niti polovica gozdnih delavcev
ni prijavljenih pri OUZD. Gozdn-
ni delavci so zaostali in ne vedo
za svoje pravice ali jih pa ne
morejo uveljaviti tam po odda-
ljenih krajih sredi gozdov. OU-
ZD je izdal poseben tiskani po-
ziv, v katerem poziva delodajal-
ce, da morajo prijaviti gozdnih
delavce. Poziv je bil javno nabit.
Koliko bo zalegel, je vprašanje.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani.)

Sla sta domov in Jakobu je
moral plačati tri šilte za zamu-
do časa in poleg še stroške.
Kmalu po tistem je prišel ne-
ki večer Joseph Peternel in mu
prinesel ček od Sv. Barbare.
Možak mi je potem rekel, ako se
bom kdaj oženil in imel otroke,
naj jih vpišem v slovensko dru-
štvo, ker tam se lahko v svojem
jeziku pogovorim in tudi me ne
bo nihče vlekkel za nos kakor so
njega inšurenčni agentje. In res
sem tako storil. Imam štiri otro-
ke in sem vse še pred letom dni
starosti zapisal v SNPJ. Nobeni
inšurenčni agentje me niso mo-
gli pregovoriti.

Rudarska pogodba poteče 1. aprila. Ze zopet obetajo osem- urni delovnik in šest dni na te- den, ampak do tega skoraj go- tovo ne bo prišlo.

Na zadnji seji našega društva
je Louis Britz resigniral kot os-
krbnik dvorane, toda resignacija
je bila zavrnjena.
Anton Lekše, 245.

Prirodopis

Mala Minka je na počitnicah
pri svoji babici. Na velikem ba-
bičinem vrtu prvič v svojem
mladem življenju zagleda pava.
Vsa razburjena priteče v hišo:
"Babica, pojdi hitro in poglej,
neka kokoš se je razcvetela!"

Skromna zahteva

Mirko nadleguje strica naj ga
fotografira. Stric bi se rad iz-
mazal in pravi:
"Zdaj je že premalo vsakeho
za fotografiranje."
"Oh, za tako majhnega fantič-
ka, kakor sem jaz, je je gotovo
še dovolj," moleduje Mirko.

Člani unije transportnih delavcev CIO dobivajo napise v glavnem stanu svoje organizacije v New Yorku po oklicu stavke, ki je ustavila promet z avtobusi.

Sovražnik, ki postane prijatelj

Prinašamo odlomek iz *Ilij-
nove knjige "Priroda in lju-
dje"*, povesti o borbi človeka
s naravnimi silami, ki je ne-
davno izšla v slovenskem pre-
vodu pri "Naši založbi" v
Ljubljani. Knjiga predstavl-
ja s čudovitim literarnim za-
nosom učbenik za spoznav-
nje prirode in sveta, ki spada
v knjižnico slehernega sodob-
nega človeka.

Veter je velika sila. Toda son-
ce je še močnejše.

In če potrebujemo energijo, za-
kaj je ne bi vzeli tam, kjer je je
največ — pri soncu?

S tolikšno radodarnostjo raz-
metava sonce svojo energijo pu-
stinji!

Opoldne se nikar ne dotikaj
peska z golo roko — opekeli se
boš.

A kako naj bi vlovili to ener-
gijo, ki je v pustinji toliko? Ka-
ko naj bi prijeli sončne žarke,
kako jih zbrali in prisilili k delu?
Ali imamo kakšno past za son-
čne žarke?

Da, in sicer je ta past za son-
ce prav preprosta reč.

Kaj je bistvo vsake pasti? Da
noter lahko prideš, ven pa ne.

Steklena omara — rastlinjak,
v katerem zorijo kumare ali red-
kvice — to je past za sonce. Ste-
klo spušča noter skoraj vse žar-
ke, ven pa le nekatere. Najbolj
vroči žarki ostanejo znotraj. Za-
to lahko gojimo v rastlinjaku ku-
mare taktak, ko je zunaj sneg.
Zunaj je marec, v rastlinjaku pa
julij.

Da bi se ne ujeli v past samo
tisti žarki, ki gredo sami vanjo,
ampak tudi tisti, ki gredo mimo,
lahko pritrđimo na past zrcalo in
z njim spravljamo vanjo sončne
žarke.

Tako lahko iz najpreprostejših,
vsakomur znanih reči — iz ra-
stlinjaka in zrcala — ustvarimo
novo stvar: sončno peč, takšno
peč, ki ne potrebuje ne drv ne
premoga.

Loviti in zbirati sončne žarke
torej znamo. Sonce segreva pe-
sek v pustinji do 80 stopinj, v
sončni peči pa lahko dosežemo
dvakrat ali celo trikrat večje
vročino.

Toda ko ujamemo sonce v
past, smo opravili šele polovico
dela. Kako bi ga ukrotili in pri-
silili, da bi za nas delalo? Tako-

Dva obraza Kitajske

Svojevrsno senzacijo je pred
tedni v političnem svetu vzbudi-
la vest, da je Vančinvej predsed-
nik tako zvané centralne kitaj-
ske vlade v Nankingu, sklenil
pakt z Japonsko. Maršal Čang-
kajšek, vodja samostojne, proti-
japonsko usmerjene Kitajske, se
je javno ponorečeval iz tega pak-
ta, češ da so ga Japanci sklenili
z lutko in izdajalcem, ki pred
obličjem kitajskega naroda nič-
esar ne predstavlja in ki ga bo ki-
tajski narod iztrebil iz svoje sre-
dine. Med upornimi, svobodoljub-
nimi Kitajci so se v resnici že
zdavnaj znašli moške, ki so se po-
nudili, da Vančinveja spravijo
s sveta. Kakšne bodo posledice
praver- sklenjenega pakta, se
danes ne da prerokovati, a zlasti
spričo dejstva, da Sovjetska Ru-
sija po izjavah svojih predstav-
nikov odločno vztraja na strani
neodvisne Kitajske in ji obeta
svojo pomoč, smemo pričakovati,
da bo pakt med nankinško in ja-
pansko vlado ostal samo doku-
ment formalne vrednosti.

S sklepom nankinško-japon-
skega pakta se je zaključila pr-
va faza vroče, neizprosne notra-
nje borbe, ki že dolga leta izčr-
pava sile kitajskega naroda in v
kateri predstavljata Vančinvej
in Čangkajšek samo dva nasprot-
na pola. Vančinvej je bil najoži
sodelavec velikega Sunjatsena,
in, kakor trde poznavači Kitaj-
ske, ga je bil pokojni vodja Kuomintang
določil za svojega na-
slednika. Maršal Čangkajšek je
v stranki zavzemal samo mesto
prvega vojaškega strokovnjaka
in je bil kot tak političnemu vod-
stvu podrejen. Po Sunjatsenovi
smrti pa se je notranje ravnotež-
je v narodu in stranki zasukalo
v maršalovo korist. Ko je Čang-
kajšek s pomočjo vojske postal
gospodar Kitajske, je Vančinve-
ja potisnil v ozadje, čeprav so-
delovanje med njima ni povsem
prenehalo. Do preloma med njima
ni moglo priti zlasti zaradi
tega, ker sta se spocetka oba
ogrevala za japonski program
borbe proti komunizmu. Leta
1936 pa je maršal iznenada pre-
okrenil smer, obrnil se je v Mos-
kvo s prošnjo za pomoč in od ta-
krat se je vpliv Kremija uvelja-
vil v vseh njegovih političnih in
vojaških stremiljenjih. Takrat
sta se maršal in Vančinvej raz-
šla in nastala je resna nevarnost
državljanske vojne, ki se je na
koncu izoblikovala tako, da se
je kitajska razdelila v dva loče-
na, diametralno si nasprotujoča
režima.

Toda Vančinvej je še dolgo
vztrajal ob maršalovi strani in v
veliki meri je bila njegova po-
buda, da je nemški poslanik
Trautmann pri kitajski vladi je-
seni 1937 resno posredoval za
sklenitev kitajsko-japonskega
miru. Vsi maršalovi generali so
bili takrat soglasni, da je treba
sprejeti časten mir pod pogojem,
da Nemčija ostane stalna pose-
dovalka med Kitajsko in Japon-
sko in da severna Kitajska tudi
v bodoče ostane pod upravo ki-
tajske vlade. Japoncem pa do
takšnega miru očitno ni bilo, nji-
hova vojska je medtem zavzela
Nanking in ves trud poslanika je
ostal brez uspeha. Vančinvej je
kot predsednik Kuomintanga na
seji narodnega sveta dne 28. ok-
tobra 1938 v Čungkingu izrekel
priznanje delu vrhovnega po-
veljnika kitajske vojske Čang-
kajška in se zahvalil vsem bor-

le: Sonce naj greje vodo v par-
nih kotlih. Brez kuriva, ne da
bi porabili en sam kilogram pre-
moga, dobimo paro za parne
stroje. Stroji pa bodo dvigali
bate v črpalkah in vóda, ki se je
skrila pred soncem globoko po
ceveh, žlebovih in jarkih nama-
kati polja, napajati rastlinam ko-
renline.

Ali že imajo kje takšne son-
čne peči in naprave za izrabo son-
čne energije?

V Egiptu blizu Kaira deluje
taka sončna naprava s petnajsti-
mi konjaskimi silami. Namaka
200 ha bombažnih nasadov. Ne-
kaj sončnih naprav imajo tudi v
Tunisu in v Alžiru. V Kaliforni-
ji vidijo pogosto na hišnih stre-
hah nizke skrinje; to so naprave
za sončno gretje vode. Sonce
greje vodo za kopalnico, za ku-
hinjo in za pralnico.

Tudj mi že imamo sončne na-
prave.

V Celkalu so izgradili pri iz-
virih nafte destilacijske naprave
za pridobivanje sladke vode iz
slane morske vode, ki jih žene
sončna moč. Na odkopih v Ka-
rabugaskem zalivu se uporablja
sončna naprava za izločanje vo-
de iz mirabilita. V Kaplanbuku
pri Taškentu imajo vrele kotle
na sončno moč.

Preračunali so stroške teh na-
prav in dognali, da so kuhinje,
vrelni kotli in destilacijske na-
prave na sončno moč zelo dono-
sne reči.

Sončno toploto dobimo v pusti-
nji poceni: stane samo tretjino
one, ki jo moramo dati za kuri-
va — za saksualova drva.

Slabše je z napravami za pri-
dobivanje pogonske sile. Treba
bo še mnogo delati, da jih dovolj
pocenimo.

Velike sončne elektrarne so
stvar bodočnosti.

Pride čas, ko bo sonce, ki je
bilo v pustinji do zdaj človekov
sovražnik, njegov prijatelj.

Sonce bo namakalo polja, son-
ce bo priskrbovalo ljudem pit-
no vodo. Sonce bo delalo v to-
varnah in obrtnih delavnicah, bo
topilo žvepleno rudo, spreminja-
lo vodo v paro, kuhalo raztopine
in sušilo soli. Sonce bo pridobi-
valo ljudem hlad v hladilnih
strojih — tudi takšne stroje im-
amo. Za pridobivanje ledu potre-
bujemo v pustinji energijo in to
energijo bo dajalo sonce.

Pristavil sonce, ki daje vročino, bo
trajalo človek do tega, da bo
dajalo tudi hlad.

Pri izpitu

Kandidat stoji pred izpitno ko-
misijo. Na prvi pogled se vidi,
da je čisto nepripravljen, da ga
pa profesor vendar hoče poteg-
niti iz zadrege. Vendar kandidat
ne zna odgovoriti prav na nobe-
no še tako preprosto vprašanje.
Profesor že ne ve več, kaj naj
bi ga vprašal. Naposled se spom-
ni:
"Povejte nam, kdo je odkril A-
meriko?"
Molk.
"Ne veste, kdo je odkril Ame-
riko?"
"Prosim, ne!"
"Krištof Kolumb," razjarjeno
zakriči profesor, ko mu je potr-
pljenje naposled pošlo.
Kandidat se obrne in krene
proti vratom.
"Hej, počakajte, izpit še ni
končan!" se razburi profesor.
"Ali niste, gospod profesor, že
poklicali drugega?" se čudi kan-
didat.

Sovjeti vrnili vojaške zastave Ogrski

Moskva, 22. marca. — Sovjet-
ska vlada je vrnila vojaške za-
stave Ogrski, katere so ruske čete
zaprle 1. 1946, ko so pod
carjem Nikolajem I. pomagale
Avstriji pri zatiranju revolte na
Ogrskem. Zastave je izročil o-
grskemu poslaniku v Moskvi ge-
neral I. V. Tuljenov, poveljnik
moskovskega vojaškega distrik-
ta.

SLOVENSKA NARODNA PODPORNA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in še posebno
list Prosveta za koristi, ter potrebno
agitacijo svojih družtev in članstva in
za propagando svojih idej. Nikakor
pa ne za propagando drugih podpornih
organizacij. Vsaka organizacija ima
občajno svoje glasilo. Torej agitator-
ični dopisi in naznanila drugih pod-
pornih organizacij in njih družtev naj
se ne pošiljajo listu Prosveta.

ZASTOPNIKI LISTA PROSVETE

- an vsi društveni tajniki in tajnice in
člani, ki jih društva izvolijo v to urho.
Nasi nastavljeni lokalni in potovalni
zastopniki za določeno okraje so:
- Louis Barbarich, za Milwaukee, Wis.
in okolice.
- Anton Jankovich, za Cleveland, Ohio
in okolice.
- Andrej Pirtz iz Ely, Minn., za drž-
vo Minnesota.
- Frank Klun iz Chisholma, Minn., za
Chisholm in okolice.
- Frank Cvetan iz Tiro Hill, Pa., za
vso srednje-zahodno Penno.
- Anton Zornik iz Herminie, Pa., za
vso zapadno Pensilvanijo.
- Joe Peternel iz Liberty, Pa., za za-
padno Penno.
- John Zornik za Detroit in okolice.

Poleg vseh teh pa lahko vsak član
ali naročnik sam pošlje svojo naročni-
no direktno listo

PROSVETA

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Člani svtne unije CIO piketirajo tovarno Federal Motor Truck Co. v Detroitu. Unija je oklicala stavko, ko je kompanija odbila zahtevno glede svianja mesa.

POLOM

ROMAN IZ VOJNE L. 1870-71

EMILE ZOLA

Preložil VLADIMIR LEVSTIK

(Se nadaljuje.)

V svoji brezpokojni vročici je stekel pogledat, ves zadovoljen nad takšno naglico. Toda skupine ljudi so zapirale ulice, in zapreke so se dvigale ob vsakem križempotju. Šele v ulici Maua se je potolažil in si oddahnil, ko je videl ponosno pročelje svoje nepoškodovane hiše brez oblaka dima in brez iskrice plamena. Vstopil je ter od daleč zaklical materi in ženi:

"Vse gre dobro! Belo zastavo bodo razobešili in streljanje bo ponehalo."

Nato je umolknil, kajti pogled na lazaret je bil v resnici strašen.

V prostorni sušilnici, katere velika vrata so bila odprta, že niso bile samo žimnice polne: niti na slami, ki so jo bili nastlali na koncu dvorane, ni bilo več prostora. Pričenjali so polagati slamo med postelje in tlačili ranjence drugega poleg drugega. Že so jih šteli več nego dvesto, in še vedno so prihajali novi. Široka okna so s svojo belo lučjo obsevala vse to nakopičeno človeško gorje. Včasih se je ob prenašanjem gibu nehote iztrgal krik. Po težkem zraku je šlo grgranje umirajočih. V ozadju se je neprestano oglašalo rahlo, skoraj počujoče ječanje. Nato je postalo molčanje še globlje; nekakšna omotica, polna odrekovanja, mračna tesnoba mrliške sobe, ki so jo prekinjali le koraki in šepetanje lazaretnih pomočnikov. Rane, naglo zavezane na bojišču — nekatere so celo ostale odprte — so kazale svoje gorje med razcapanimi plašči in raztrganimi hlačami. Zdrobljene in v krvi so se iztegnile še obute noge. Udi so viseli leno in brezsilno na kolenih in komolcih, strthi kakor z udarci kladiva. Videle so se zdrobljene roke in prsti, ki so odpadali in se držali jedva še za nitko kože.

Strte noge in roke, trde od bolečine in od svinčne teže, so se zdele najštevilnejše. A najbolj vznemirjajoče so bile rane, ki so predle trebuh, prsa ali glavo. Mnogi so krvaveli iz strašnih ran na boku, drugim so se bili pod dvignjeno kožo napravili vozli drobovja, in zopet drugi so se zvijali z razparanimi in razsekanimi ledji v bližnjih kričih. Tuintam so bila predra pljuča, nekatera s tako majhno rano, da ni krvavela, druga z zijočo razpoko, iz katere je v rdečem valu uhajalo življenje; in notranja krvaviljenja so z enim mahom ubijala ljudi, ki so ležali vsi črni v deliriju. Še več so trpele glave: razbite čeljusti, krvava kaša zob in jezika, vdrite očesne jame, iz katerih je na pol viselo oko; iz odprtih lobanj so gledali možgani. Vsi, ki jim je bila krogla zadela hrbenični mozeg ali možgane, so ležali v zaspani uničenosti kakor mrtva trupla, dočim so se drugi, ki so imeli strte ude ali groznico, metali semnitja ter z rahlim, prosečim glasom moletovali za piščo.

Zraven, v uti za operacije, so bile grozote drugačne vrste. V prvi gneči so opravljali samo nujne operacije, takšne, ki jih je zahtevalo posebno obupno stanje kakoga ranjenca. Najmanjši strah pred krvavenjem je zadoščal Bouchou, da je takoj izvršil amputacijo. Isto tako se ni obotavljati iskati in izdirati kroglice, če so tičale v nevarnem delu telesa, v spodnjem delu vratu, pri rami, v kolku; v komolcu ali v podkolnici. Druge ranjence, ki jih je rajši hotel obdržati v opazovanju, so obvezovali lazaretni pomočniki po njegovih navodilih. Že je bil on zase izvršil štiri amputacije, z daljšimi presledki, v katerih je izdiril nekaj krogel, da si odpočije po težkih operacijah; trudnost se ga je lotevala. Bilo je le dvoje miz, njegova in še ena, kjer je delal eden njegovih pomočnikov. Med obema so bili razpeli platneno rjuho, da ne bi operiranci videli drug drugega.

Najsi so še tako brisali mizi z gobo, ostali sta rdeči; in vedra, ki so jih par korakov dalje izlivali na cvetlično, gredo, so se zdela polna rdeče krvi; saj je zadoščal že en kozarec krvi, da je pordečil čisto vodo. Dasi je imel zrak prost dostop, vendar se je dvigal od teh miz, platna in orodja ostuden vonj, pomešan z ostudnim duhom kloroforma.

Delaherche, ki je bil vobče usmiljen, je drhtel od sočutja, ko ga je kočija pod vhom opozorila nase. Očividno so bili našli le še ta gospodski voz ter ga natovorili z ranjenci. Osem jih je bilo na njem, drug vrhu drugega. Tovarnarju je ušel krik strahu in presenečenja, ko je v poslednjem, ki so ga sneli, spoznal stotnika Beaudouina.

"Ah, ubogi prijatelj! ... Počakajte, brž pokličem mater in ženo."

Ti dve sta prepustili zvijanje obvez dvem deklam in pritekli. Lazaretna pomočnika, ki sta bila prišla stotnika, sta ga nesla v dvorano; hotela sta ga položiti počez na nasuto slamo, ko je Delaherche na neki žimnici zagledal vojaka, ki je ležal s prstenim obrazom in odprtimi očmi in se ni več ganil.

"Glejte no, saj je mrtev!"

"Na! Res je," je zamrmral lazaretni pomočnik. "Potem pa tudi ni treba, da bi delal drugim napotje."

In s pomočjo tovariša je zgrabil mrliča ter ga nesel na truplišče za grmovjem. Tucat mrtvih je že ležalo tam, otrplih v poslednjem grgranju, nekateri z iztegnjenimi nogami, kakor napeti od bolečine, drugi zviti in sključeni v strašnih pozah. Bilo je takšnih, ki so reže kazali belino oči in skalili zobe za izgubljenimi ustnicami; mnogi so še jokali debele solze, z raztegnjenim, nepopisno žalostnim obrazom. Eden, mlad, majhen in suh človek, ki mu je bila odtrgana polovica glave, je z obema rokama krčevito stiskal žensko sliko, eno tistih blelih predmetnih fotografij. In ob znožju mrtvih so se vsekrižem kopičile odrezane noge in roke, vse, kar so odrezali in odžagali na operacijskih mizah; bilo je videti, kakor da so v kotu mesnice pometali odpadke, meso in kosti na kup.

Ob pogledu na stotnika Beaudouina je Gilberto izpreletelo. Moj Bog, kaklo bled je ležal tam na žimnici, obraz ves bel pod nesnago, ki ga je pokrivala. Ob misli, da jo je držal malo uro poprej v svojem objemu, poln življenja in dišave, je drevnela od ledene groze. Pokleknila je.

"Kolik nesreča, prijatelj! Pa saj ni hudega, kaj ne, da ne?"

Mehansko je potegnila žepno rutico ter mu obrisala lice; ni ga mogla gledati takšnega, vsega umazanega z gnojem, ilom in smodnikom. Zdelo se ji je, da mu lajša bolečine, če ga nekoliko očedi.

"Kaj ne, da ni zlega? Le vaša noga?"

Stotnik je trudoma odprl oči, kakor da bi bil zaspan. Spoznal je svoje prijatelje, in skušal se jim je nasmehnuti.

"Da, samo noga ... Niti čutil nisem strela ... menil sem, da sem se spotaknil in padel."

A govoril je z veliko težavo.

"Ah, žejna me, žejna me!"

Gospa Delaherche, ki se je bila sklonila ob zgornjem koncu žimnice, je naglo vstala. Stekla je po kozarec in po steklenico vode, pomešane s konjakom. Ko je stotnik željno izpraznil kozarec, je morala razdeliti ostanek med sosednje ranjence; vsi so iztegavali roke po njej ter jo prosili s hripavim glasom. Nekei zuav, ki ni mogel dobiti ničesar več, je ihtel.

(Dalje prihodnjic)

"Imamo pred seboj mladega človeka, ki se mora zagovarjati radi prvega prestopka v svojem življenju. Dvojna, sveta dolžnost nas vseh je, da temeljito prevdarimo, ali zadevle obtoženca kaka krivda ali ne. Mar je to, kar je obtoženec storil, sploh prestopok? Ali je bil zakon kršen? Ali je bila človeška družba oškodovana, užaljena?"

Iz spisov izhaja in gospod državni tožilec sam je moral priznati, da nihče ne trpi nobene škode. Kje so dokazi, da je obtoženec hotel storiti kaznivo dejanje, da se je zavedal, da krade, da je hotel namenoma, s hudobnim naklepom, sebi pripraviti protipravno korist, oškodovati lastnika konja, motiti javni red, žaliti človeško družbo?

Ni mogoče izključiti domneve, da je lastnik konja postal malomarno. Če bi bil konj pod primernim nadzorstvom, potem ta mladi mož danes ne bi sedel tukaj na zatožni klopi. Zelo blizu je misel in popolnoma verjetno je, da je obdolženec storil le to, kar bi v njegovem položaju storil vsak pameten, skrben gospodar, namreč da se je zavzel za konja. Ali naj bi bil dopustil da vzbog kljuse tava okrog, da mogoče še crkne? Ne kazni, ampak pohvalo, nagrado zasluži obtoženec za svoje dejanje."

Predsednik senata je začel pregibati gornje telo, sodnik prisednik se je z nasmehom nagnil k njemu, občinstvo je bilo nemirno in zasliša se je pritažen smeh. Predsednik je vstal: "Mir, prosim! Drugače dam izprazniti dvorano! Gospod branilec, moram vas opozoriti ..."

Toda dr. Novak je bil ves razvnet: "Prosim, gospod predsednik, ne prekinjajte me. Saj bom kmalu končal."

Predsednik se je vsedel in z izrazom na obrazu, ki je bil na pol vdan, na pol hudomušen, je položil roke vrh aktov na mizi. Dr. Novak je živahno nadaljeval:

"Spričo takega položaja se vam mora, gospodje sodniki, poroditi globok dvom o krivdi obtoženca. Če kdaj, potem je danes, pri tem obtožencu, upravičeno sveto geslo: In dubio pro reo: V dvomu sodi v prilog obtoženca! Ne pozabite, gospodje sodniki, da skesano priznava svoje dejanje, da nihče ne trpi nikake škode, da je konjiček živ in zdrav in veselo rezgeta. Predlagam, da se obtoženec oprosti!"

Sodniki so vstali: Predsednik je dejal:

"Gospod branilec, žal mi je, da mi v ognju svojega zagovora niste dali priti do besede. Konj, o katerem razpravljamo in ki si ga je obtoženec prilastil, je bil namreč lesen konj nekega vrtiljaka. Vi tega niste mogli vedeti, ker ste zadnji hip vskočili."

Dolgo zadržani splošni smeh se je glasno sprostil in dvorana je veselo odmevala. — Dr. Novak je debelo gledal, z rdečim obrazom.

Kaj kmalu so se sodniki vrnili iz posvetovalnice, na obrazih jim je še vedno igral smehljaj. Med napeto pozornostjo je predsednik objavil sodbo:

"V imenu Njegovega Veličanstva: Obtoženec se oprosti krivde in kazni. Sodišče se ni moglo prepričati, da bi obtoženec zasledoval bodisikako-korist temveč je prišlo do spoznanja, da je dejanje storil zgolj iz mladeniške razposajenosti. Pri tem je vpoštevalo njegovo mladost, neoporečnost, priznanje in ne v zadnji meri — predsednik se je lahko poklonil napram dr. Novaku — vne mo in trud gospoda branilca."

In zgodilo se je, da je sodna dvorana doživela ploskanje. — Vse mesto je govorilo o dr. Novaku. Ljudje so si dejali, kaj šele ta mladi mož utegne doseči, če je pripravljen in plačan. Njegova kariera je bila zagotovljena.

Vprašanje in odgovor

"Kaj je menica?" "Menica je kos papirja, na katerem je podpisan en modrijan in — po navadi — dva bedaka!"

Tri rane

Sodnik: "No, gospod zdravnik, kaj mislite o ranah žrtve?" Zdravnik: "Dve sta vsekako smrtni, toda če bo bolnik dovolj trden, se utegne tretja v kakšnih dveh ali treh mesecih zaceliti."

Dr. James P. Warbasse, predsednik Ameriške zadržne lige.

Zmota Kate Štumfove

Janez Trop

Popoldanski dnevi so postali za Kato Štumfovo neznosni. Znamenada se je z grozo zavedala, da stoji sredi ozke kuhinje s prekrižanimi rokami na prsih, in da ji je misel pri pokojnem. Tak popoldanski čas — nekaj pred tretjo — je po navadi slonela na oknu ter ga čakala. Ko je prišel po cesti, dolg in suh ter malce pripognjen — kakor ga je napravilo delo ter ga je potlačila bolezen — se je vselej odmaknila od okna ter odšla in pripravila obed. Poobedovala sta skoraj brez besede; Štefan ni nikoli dosti govoril, najmanj pa takrat, ko se je vrnil z dela — vendar si ni Kato tak obupni popoldanski čas ničesar bolj želela, kakor živeti med ono fabriško četrtjo ter čakati nanj ...

Zdržnila se je ter se zavedala. Prestopila se je po kuhinji ter prišla nagonsko za stol, da bi ga prestavila. Ali ko je držala stol v rokah, ni vedela kaj početi z njim. Bil je na svojem mestu ter ga ni bilo treba kam drugam prestavljati. Vsa ta oprava, ki ji je ostala po pokojnem ter je po njegovi smrti živela sredi nje z drugim, je ostala mrtva, skoraj hladna, kakor brez sleherne pomena za njo. Roke so zamaskale dela, da bi se kje zaposlile in misel z njimi.

V takih dnevih je začela Kato Štumfova po popoldnevih zaklepat mansardno stanovanje, ki ga je najela dober mesec po pokojnikovi smrti v mestu ter začela živeti z njim — onim drugim, ter odhajati z doma. Bila je na njegovem grobu, med potjo pa je tožila ljudem, da ji ni več za življenje, odkar ji je ubilo moža, da bo skratka — napravila konec vsemu. Ženske so jo tolažile, vsaj govorile so tako z njo — čeprav Kati Štumfovi te besede niso mogle nikoli seči do srca. Preveč je vedela, kaj so v kraju sušljali:

"Se dober mesec ni mogla strpeti. Mudilo se ji je v mestu, kjer se je naselila. Na pogrebu pa je tulila, kakor da bi ji bilo res nazarensko težko za pokojnim. — E, nekatere ženske imajo srečo! Lahko se ga bo najedla, ne bo ji treba več skrivati — te svoje ljubezni!"

Vendar so ženske v vasi opazile, da Kato Štumfova ni več tista močna ženska, kakor je bila, ampak da je zadnje čase močno upadla. Govorile so:

"Tak bedak gotovo ni ta njen ljubček, kakor je bil pokojni, ki je bolan, kakor je bil, krada vraga po hosti za njo — česar mu pač pri njegovi plači ne bi bilo treba. Ta babnice gotovo ne nosi na rokah. Zjad se cmeri, kakor se je cmerila takrat, ko ga je ubilo, da ne bo več življenje brez njega. Ali naj ve, da ljudem tega, kar vidijo, ne bo zabrisala."

Tak popoldanski čas je bil, ko je Kato Štumfova, ne da bi sama vedela kdaj, sedla na stol, prekrižala roke na prsih ter se zazrla po praznem pohištvu, ki ni za njo ničesar več pomenilo. Bil so časi — kolikokrat so bili — ko si je vroče želela, da bi živela kdaj z njim, a ne s pokojnim, ki je polovico življenja preležal na postelji ter mu je morala v tistem delu fabriške četrti ena izmed najmočnejših žena — visoka in polna, da so ženske govorile; da požre vse sama ter da mora mož stradati ob njej. Kato Štumfova je vedela tudi za te govorice. Ali njegove smrti, ki je prišla tako iznenada — ubilo ga je v fabriki — ni nikoli že-

lela, čeprav je mislila na njega — drugega, ter so se enako našli jeziki, ki so vedeli dosti povedati o njenem življenju z onim drugim.

Kata — ona se je presneto malo menila za te govorice. Bila je ženska, ki si je upala napraviti življenje takšno, kakršnega si je hotela.

Zjad je minilo dobro leto, odkar je odšla za onim v mesto. Komaj leto, ko je sedela na stolu — roke so bile brez dela — ter so začeli prihajati pred njo prizori, ki so ji z grozo in z neizprosnno resničnostjo pritrjevati to, česar se je vedno bala — da bi se motila, da bi naj ne bila vse to ena sama laž, laganje same sebi.

Tako popoldan je bilo, ko se je oglasil prvič po njegovi smrti pri njej. Ona je sedla na posteljo, zakrila z rokami obraz in skoraj zatulila: "Štefan, ti moj Štefan!" Zakaj jo je tako stisnilo pred njim — onim drugim, ni nikoli vedela. Takrat se je — oni drugi ustavil pred njo — roke je držal v žepu ter se nasmehnil — dregnul ob njo in rekel: "Tu imaš sedaj Štefana."

Kata se je zdržnila na stolu — ne, on ni bil nikoli Štefan. Poslej, ko je odšel od nje, je to z vsakim popoldnevom bolj čutila. Na koncu se je zgodilo tako, da je ostala sama — dobro, da nista imela s pokojnim otrok — in da se je z vsakim popoldnevom hujše zavedala, da je bilo njeno življenje ena sama laž; takrat, ko je varala moža z onim drugim ter sanjala o sreči z onim drugim, ki se je pokazala na koncu koncev za eno samo laž.

Tak jesenski popoldan, ko je Kato Štumfova vse pospravila po-

izbi ter so ji ostale roke brez dela, je neki dan spoznala, da je stara nad štirideset let, da je ostala živi zato šilil v njo, da sta začela živeti skupaj, ker je dobila pokojnino za možem in da je dotle živela z njo, dokler ni napravil z njo ji okraedel podopre, ki jo je dobila za možem. Ko se je zavedala, kje je z mislimi, je planila pokoncu ter odprla kredenco. Roke so segle v njo, kakor misel — ali v kredenci je bilo vse na svojem prostoru, kakor je moralo biti. Kata Štumfova je nekaj časa topo zrla na posodo v kredenci, dokler ji niso očili ostale na etiketi z mrtvemu glavo. Naslednji trenutek je segla po steklenici, izdirila železko in nagnila. Solna kislina je strahotno zapekla.

Kato Štumfovo so pokopali poleg moža; kajti v njeni tablički so našli pismo, v katerem je zapuščala vse onemu, ki bi se prepeljal iz mesta ter pokopal ob moževi strani ...

Zgodovina Rimljanov

Profesor: "Peter, kaj je bila največja vrlina Rimljanov?" Peter: "Da so znali latinski."

SLOVENSKA NARODNA PODPORNJA JEDNOTA izdaja svoje publikacije in posebno list Prosveta za borbo ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Njegov namen je za propagando drugih političnih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoj glasilo. Torej agitatori dopisno in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev se ne pošiljajo listu Prosveta.

TISKARNA S.N.P.J.

SPEJEMMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnika, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerno, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 SO. LAWDALE AVENUE
Telefon Rockwell 4904

Tam se dobe na željo tudi vsa ustmena pojasnila
CHICAGO, ILL.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 11. redne konvencije so lahko naročili na list Prosveta pri prijatelje odna, dva, tri, štiri ali pet članov in eno družino k eni osebi. List Prosveta stane za vse enaka, za člano ali osebo \$0.50 na eno leto naročino. Ker pa člani so plačajo pri vpisu \$1.50 na tednik, se jim to prišteje k naročnin. Torej vodja ni virača, roč. da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je vaha lastnika in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list, tednik, bode moral tisti član in dotično družino, ki je tako skopu naročena na dnevnik Prosveta, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo snižati datum za vsakega naročnika.

Cena lista Prosveta je:

Za Zdraž. država in Kanado \$0.50	na Clere in Chicago je.....\$1.50
1 tednik in..... 4.50	1 tednik in..... 4.50
2 tednika in..... 8.00	2 tednika in..... 8.00
3 tednike in..... 12.00	3 tednike in..... 12.00
4 tednike in..... 16.00	4 tednike in..... 16.00
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in..... 1.50

Za Evropo je.....\$0.50

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plam in si naročite Prosveta, list, ki je vaha lastina.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawdale Ave. Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveta vsoto \$.....

1) Ime.....Čl. družina št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2).....Čl. družina št.....

3).....Čl. družina št.....

4).....Čl. družina št.....

5).....Čl. družina št.....

Mesto.....Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....

Branilec

Mikula Letić

Moj prijatelj dr. Robert Novak je danes ugleden, bogat odvetnik v velikem mestu. Začel je pred leti zelo skromno. Čisto svojevrsten slučaj ga je pognal navzgor in mu pripravil obširno, izbrano klijentelo. Bilo je tako: Kot mlad začetnik se je nekoč dr. Novak mudil na kazenskem oddelku okrožnega sodišča, kjer je pregledoval obširen spis, ki je obetal mnogo dela in izgube časa, a malo ali nič zaslužka. Usoda začetnikov. Tedaj so se odprla vrata sosedne razpravne dvorane. Ves bled je stopil k dr. Novaku starejši tovariš ter ga praspil:

"Dragi gospod tovariš! Meni je nenadoma postalo slabo in moram domov. Prosim vas, vskočite zame k razpravi. Trajalo bo le par minut, razprava je pri koncu. Mladi obdolženec je ukradel konja, priznava dejanje, škoda ni nobena, ker je konj lastniku vrnjen, dovolj je, da predlagate milo kazen, saj gre za zagovor po uradni dolžnosti. O priliki vam se oddolžim za prijaznost. Oprostite, da hitim, pa vsem telesu me trese."

Bolni tovariš ni niti čakal na Novakov odgovor in je že izgubil iz sobe.

Z vestnostjo vojaka, ki takoj stopi na mesto padlega tovariša, je dr. Novak pobral svojo torbo in stopil v razpravno dvorano.

Poklonil se je pred razpravljajočim senatom:

"Gospod predsednik, jaz bom vskočil za bolnega tovariša."

"Dobro, gospod doktor. Stvar je sledeča: Obtoženec je ukradel ..."

"Hvala lepa, gospod predsednik. Dejansko stanje mi je že znano. Ne dajte se motiti, zaradi mene se razprava lahko nadaljuje."

"V redu. Ker je dokazno postopanje izčrpano, zaključim razpravo in dam besedo gospodu državnemu tožilecu."

Državni tožilec je počasi vstal in izvajal na kratko, s suhim, birokratičnim glasom, ki je pač primeren vsakdanjemu.

"Gospodje sodniki! Zadeva je popolnoma razčiščena, tatvina je dokazana, obtoženec po priznava. Kljub temu, da je škoda popravljena in ukradeni konj vrnjen, kljub temu, da je obtoženec še mlad, predlagam primerno strogo kazen."

Predsednik senata se je obrnil napram dr. Novaku:

"Gospod branilec, prosim!" V glavi dr. Novaka se je zabiskala velika misel: Tvoja usoda ura je nastopila. Sedaj pokaži, kaj znaš, ko občinstvo in sodniki vedo, da si vskočil v

zadnjem hipu, nepripravljen! — Z mladeniško prožnostjo je dr. Novak vstal:

"Visoko sodišče! Jaz bi se lahko držal navade, ki se je žal preveč razpašla med branilci, kadar gre za zagovor po uradni dolžnosti, kjer revni obtoženec ne more plačati lastnega izbranega branilca, ter bi enostavno predlagal milo kazen in — mirna Bosna: Dixi et salvavi animam meam. Toda tega ne bom storil."

Ali naj mladi obdolženec, ki sedi danes prvič, in upajmo zadnjič, na zatožni klopi, odnese iz te dvorane za vse svoje življenje vtis, da se tudi pravica deli po okoliščinah, da kdor bolje plača, dobi boljšo pravico? Ne, gospodje sodniki, ta mladi mož naj gre danes domov z zavestjo, da je pravica le ena, enaka za vse, bogate in revne!"

Zadovoljno, pritrjevalno mrmranje se je oglasilo med občinstvom, ki ga je predstavljalo, kakor običajno, par mladih juristov, večje število brezposelnih, pohajačev in radovednežev ter nekoliko takih, ki so bili trenutno na svobodi in so se hoteli pri kazenskih razpravah po možnosti nekaj naučiti, kar bi jim služilo pri bodočih dvobojih s sodiščem.

Predsednik senata je potrkal s svinčnikom in zaklical: "Mir!" Dr. Novak je nadaljeval: